

WYNIKI WYBORÓW I REFERENDÓW NA ŚWIECIE

„Studia Wyborcze”, tom 24, 2017

DOI: 10.26485/SW/2017/24/7

WYNIKI WYBORÓW PREZYDENCKICH, PARLAMENTARNYCH I REFERENDÓW NA ŚWIECIE W OKRESIE OD 1 KWIECZNIA 2017 ROKU DO 30 WRZEŚNIA 2017 ROKU

W okresie od 1 kwietnia 2017 roku do 30 września 2017 roku na świecie przeprowadzono osiem bezpośrednich wyborów prezydenckich, dwadzieścia dwa wybory parlamentarne oraz pięć referendum ogólnokrajowych. Liczba wyborów, w stosunku do zestawienia za okres od 1 października 2016 roku do 31 marca 2017 roku, była zatem znacznie mniejsza. Warto podkreślić, że analiza pytań referendalnych obecnego oraz ostatniego zestawienia wskazuje na coraz częstsze stosowanie tej instytucji w odniesieniu do zmian regulacji konstytucyjnych. W omawianym okresie szczególną uwagę zwraca uczynienie przedmiotem referendum problematyki zmiany ustroju Republiki Turcji. Referendum odbyło się 16 kwietnia 2017 roku, a pod głosowanie obywateli poddany został pakiet 18 poprawek do konstytucji przedstawionych przez prezydenta Recepta Tayyipa Erdoğan i zatwierdzonych przez parlament głosami rządzącej Partii Sprawiedliwości i Rozwoju oraz Partii Narodowego Działania. Zmiany miały przede wszystkim dotyczyć zastąpienia parlamentarnego modelu sprawowania władzy systemem prezydenckim. Zakładały one, że prezydent byłby jednocześnie szefem państwa i rządu, posiadałby prawo wydawania dekretów z mocą ustawy i prawo arbitralnego rozwiązywania parlamentu. Ponadto liczba deputowanych do Wielkiego Zgromadzenia Narodowego Turcji miałyby zostać zwiększona z obecnych 550 do 600. Ustrój państwa miałby opierać się na prezydenckim systemie władzy. Wzrosnąć miały także wpływ prezydenta na obsadę stanowisk sędziowskich.

Co ciekawe, po przeprowadzonym głosowaniu oraz ogłoszeniu wyników, Partia Ludowo-Republikańska, największe ugrupowanie opozycyjne w Republice Turcji, zażądała od Najwyższej Komisji Wyborczej unieważnienia referendum. Partia wskazała na nadużycia w trakcie trwania referendum, m.in. na wydawanie nieostemplowanych kart do głosowania i uniemożliwienie osobom uprawnionym do głosowania wzięcia udziału w plebiscycie. Karty do głosowania nie zawierały pytania referendalnego, a jedynie wyrazy „Tak” i „Nie”.

Obserwatorzy referendum z ramienia Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie stwierdzili, że „niedzielne referendum w Turcji w sprawie zmiany systemu rządów z parlamentarnego na prezydencki nie spełniało międzynarodowych standardów”.

Szef misji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy oświadczył: „Referendum odbyło się na nierównych zasadach, dwa obozy kampanii nie korzystały z takich samych możliwości. [...] Późne zmiany w procedurze liczenia (głosów) usunęły ważne zabezpieczenie przed oszustwami”.

Analizując dane statystyczne, należy podkreślić, że biorąc pod uwagę częstotliwość głosowań przeprowadzanych, to i tak w Konfederacji Szwajcarskiej świadomość swoich praw, obowiązków, ale i problemów, przed którymi stoi państwo, aktywność, zaangażowanie w ich rozwiązywanie, kształtowanie polityki państwa, jego funkcjonowanie, jest duża. Świadczą o tym przeprowadzone w analizowanym okresie dwa referenda, które odbyły się w odstępie niespełna czterech miesięcy (21 maja i 24 września 2017 r.). Pierwsze z nich dotyczyło, między innymi, rezygnacji z eksploatacji energii jądrowej i zwiększenia roli odnawialnych źródeł energii, natomiast drugie dotyczyło wprowadzenia nowych regulacji prawnych dotyczących systemu ubezpieczeń zdrowotnych.

W przypadku państw, w których odbyło się w omawianym okresie referendum, należy zauważyć pewną rysującą się, moim zdaniem, prawidłowość, a mianowicie sięganie do tej instytucji nie tylko w Konfederacji Szwajcarskiej, ale również w innych krajach, w których dotąd nie była stosowana, bądź jest ona stosunkowo rzadko wykorzystywana. Przykładami mogą być chociażby: Wolne Stowarzyszone Państwo Portoryko, Republika Turcji czy Republika Południowej Osetii. Warto zwrócić uwagę na referendum, które miało miejsce w Wolnym Stowarzyszonym Państwie Portoryko. Tegoroczne głosowanie w sprawie przyznania państwu pełni praw stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki o podobnej treści odbyło się 6 listopada 2012 roku i również dotyczyło statusu wyspy. Co więcej, wtedy Portorykańczycy odpowiadali na dwa pytania. W pierwszym, czy chcą utrzymać dotychczasowy status wyspy, a w drugim mieli wybrać jedną z trzech opcji: czy są za przekształceniem Portoryka w kolejny stan Stanów Zjednoczonych Ameryki, czy są za przyznaniem wyspie niepodległości, czy też chcą przekształcenia w „suwerenne wolne stowarzyszenie” (więcej autonomii w ramach Stanów Zjednoczonych Ameryki niż dotychczas).

Wtedy w głosowaniu 53,8% opowiedziało się za zmianą statusu oraz 61,9% za przekształceniem w stan, a w roku 2017, przy stosunkowo niskiej frekwencji (23%), opowiedziało się aż 97,18% głosujących. Mimo wielu starań gubernatora wyspy Ricarda Rossello, decydującą decyzję w sprawie ewentualnej zmiany statusu Wolnego Stowarzyszonego Państwa Portoryko ma jednak Kongres Stanów Zjednoczonych Ameryki, który nie jest zobligowany wynikiem czerwcowego referendum. Należy przypomnieć, że Portoryko to była hiszpań-

ska kolonia, która stała się terytorium amerykańskim pod koniec XIX wieku, a w latach 50. XX wieku uzyskała status terytorium stowarzyszonego z USA, a mieszkańcy wyspy są obywatelami Stanów Zjednoczonych Ameryki, ale nie głosują w amerykańskich wyborach prezydenckich, ani nie mogą wybierać swoich reprezentantów w Kongresie USA. Mimo to wszystkie decyzje dotyczące wyspy zapadają w dużej mierze w Waszyngtonie. Dlatego często można spotkać się z opinią części Portorykańczyków, że to właśnie jest przyczyną gospodarczych problemów wyspy, m.in. recesji gospodarczej (stopa bezrobocia wynosi około 11%).

Kwestią, która wywołała na arenie międzynarodowej wiele kontrowersji były wybory w Republice Federalnej Niemiec. Wybory, przy frekwencji ok. 75%, wygrała rządząca partia Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna/Unia Chrześcijańsko-Społeczna w Bawarii (Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich-Soziale Union in Bayern e.V. – CDU-CSU), uzyskując jednak (zwłaszcza CSU) mniejsze poparcie niż w 2013 roku. Zwycięska partia zapowiedziała w nadchodzącej kadencji „odbijanie” partii Alternatywa dla Partii (Alternative für Deutschland – AfD) wyborców przez rozwiązywanie ich problemów, rozwiewanie obaw, ale przede wszystkim przez doskonałą politykę: zadbanie o dobrobyt, budowę silnej Unii Europejskiej, zwalczanie nielegalnej imigracji i poprawę bezpieczeństwa w kraju. Wobec porażki Socjaldemokratycznej Partii Niemiec (Sozialdemokratische Partei Deutschlands – SPD), która uzyskała najgorszy wynik wyborczy w dziejach Republiki Federalnej Niemiec (podobnie jak CSU, która zanotowała spadek poparcia w Bawarii z 49,3% do 38,8%), partia ta zapowiedziała przejście do opozycji, natomiast współzałożyciel partii Alternatywa dla Partii Alexander Gauland zapowiedział, że powezmą starania w kierunku zmiany kraju.

Magdalena Wrzalik

WYBORY PREZYDENCCKIE				
Data	Państwo	Wynik		Frekwencja w %
		zwycięzca	poparcie w %	
02.04.2017	Republika Ekwadoru	Lenin Moreno (PAIS Alliance)	39,36	77
02.04.2017r.	Republika Serbii	Aleksandar Vučić (The Serbian Progressive Party)	55,06	54,36
09.04.2017	Republika Południowej Osetii	Anatoliy Bibilov (United Ossetia)	54,80	79,63
23.04.2017 (I tura) 07.05.2017 (II tura)	Republika Francuska	Emmanuel Macron (En Marche)	24,01 (I tura) 66,1 (II tura)	77,77 (I tura) 74,56 (II tura)
09.05.2017	Republika Korei	Moon Jea-in (Democratic)	41,08	77,2
19.05.2017	Islamska Republika Iranu	Hassan Rouhani (Moderation and Development Party)	57,15	73,33
07.06.2017 (I tura) 07.07.2017 (II tura)	Mongolia	Khaltmaagiin Battulga (Democratic Party)	38,64 (I tura) 55,15 (II tura)	68,27 (I tura) 60,67 (II tura)
04.08.2017	Republika Rwandy	Paul Kagame (The Rwandan Patriotic Front)	98,79	98,15

WYBORY PARLAMENTARNE						
Data	Państwo	Wynik				Frekwencja w %
		Zwycięzca	poparcie w %	mandaty		
02.04.2017	Republika Armenii <i>Azgayin Zhoghov</i> (Armenian National Assembly) (Zgromadzenie Narodowe) 101 (+4) mandatów	Republican Party of Armenia	49,15	58	60,86	
		Tsarukian Alliance Yelk Alliance Armenian Revolutionary Federation	27,35 7,78 6,58	31 9 7		
06.04.2017	Republika Gambii <i>Gambian National Assembly</i> (Zgromadzenie Narodowe) 53 (-2) mandaty	United Democratic Party	37	31	42,78	
		Gambia Democratic Congress Alliance for Patriotic Reorientation and Construction People's Democratic Organization for Independence and Socialism National Reconciliation Party People's Progressive Party	17 16 8 6 3	5 5 3 5 2		
04.05.2017	Algierska Republika Ludowo-Demokratyczna <i>al-Majlis al-Sha'abi al-Watani</i> (People's National Assembly) 462 (+18) mandatów	FLN (National Liberation Front) RND (National Rally for Democracy)	25,99 14,91	164 100	37,37	
		MPS TAJ (Rally for Hope for Algeria) Ehnnada – FJD FF (Future Front) FFS (Socialist Forces Front) MPA (Algerian Popular Movement) PT (Workers Party) RCD (Rally for Culture and Democracy) Others Independents	6,09 4,18 3,70 4,11 2,36 3,73 2,97 1,02 – –	33 19 15 14 14 13 11 9 60 28		

Data	Państwo	Wynik			Frekwencja w %
		Zwycięzca	poparcie w %	mandaty	
10.05.2017	Wspólnota Bahamów <i>House of Assembly</i> (Zgromadzenie Izby) 39 mandatów	Free National Movement Progressive Liberal Party Democratic National Alliance	56,99 36,99 4,70	35 4 –	87
24.05.2017	Wyspy Kajmanów <i>Cayman Legislative Assembly</i> 18 (+1) mandatów	Independents (Niezależni) People's Progressive Movement Cayman Democratic Party	47,69 31,23 24,08	9 7 3	74,06
03.06.2017	Republika Malty <i>Il-Kamra Tad-Deputati</i> (Maltese House of Representatives) 65 (+2) mandatów	Malta Labour Party Forza Nazzjonali	55,04 43,68	37 30	91
03.06.2017	Królestwo Lesotho <i>National Assembly</i> (Zgromadzenie Narodowe) 120 (-3) mandatów	All Basotho Convention Democratic Congress Lesotho Congress for Democracy Alliance of Democrats Movement for Economic Change Basotho National Party Popular Front for Democracy National Independent Party Reformed Congress of Lesotho Basutoland Congress Party Democratic Party of Lesotho Marematlou Freedom Party	40,52 25,82 8,97 7,34 5,06 4,05 2,27 1,10 0,69 0,59 0,48 0,47	48 30 11 9 6 5 3 1 1 1 1 1 1	46

08.06.2017 ¹	<p>Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej <i>British House of Commons</i>² (Izba Gmin)³ 650 mandatów⁴</p>	<p>Conservative Party (<i>Partia Konserwatywna</i>) Labour Party (<i>Partia Pracy</i>) Liberal Democrats (<i>Liberalni Demokraci</i>) Scottish National Party (<i>Szkocka Partia Narodowa</i>) UK Independence Party Green Party Democratic Unionist Party Sinn Fein Plaid Cymru Inne</p>	<p>42,34 39,99 7,37 3,04 1,84 1,63 0,91 0,74 0,51</p>	<p>318 262 12 35 – 1 10 7 4 1</p>	<p>68,75</p>
11.06.2017	<p>Republika Kosowo <i>Kuvendi i Kosovës</i> (Skupština Kosova) (Assembly) (Zgromadzenie) 120 mandatów</p>	<p>Democratic Party of Kosovo <i>Vetëvendosje!</i> Democratic League of Kosovo Serbian List Turkish Democratic Party of Kosovo Vakat Coalition New Democratic Party Independent Liberal Party Democratic Ashkali Party of Kosovo Egyptian Liberal Partija Jedinstvena Goranska Partija Ashkali Party for Integration United Roma Party of Kosovo</p>	<p>33,74 27,49 25,53 6,12 1,08 0,89 0,49 0,49 0,33 0,33 0,33 0,29 0,13</p>	<p>39 32 29 9 2 2 1 1 1 1 1 1 1</p>	<p>39</p>

Data	Państwo	Wynik			Frekwencja w %
		Zwycięzca	poparcie w %	mandaty	
11.06.2017 (I tura)	Republika Francuska <i>Assemblée nationale</i> (National Assembly) (Zgromadzenie Narodowe) 577 mandatów ⁶	La République En Marche The Republicans National Front Democratic Movement Socialist Party La France Insoumise Union of Democrats and Independents Miscellaneous right Miscellaneous left French Communist Party Regionalists Miscellaneous Radical Party of the Left Ecologists Far-Right Debout la France	43,06 22,23 8,75 6,06 5,68 4,86 3,04 1,68 1,54 1,20 0,76 0,55 0,36 0,13 0,10 0,10	308 112 8 42 30 17 18 6 12 10 5 3 3 1 1 1	48,70 (I tura) 42,64 (II tura)
24.06.2017	Niezależne Państwo Papui-Nowej Gwinei <i>National Parliament</i> (Parliament) 111 mandatów	People's National Congress Party National Alliance Party PANGU Party United Resources Party Papua New Guinea Party People's Progress Party Social Democratic Party Triumph Heritage Empowerment Rural Party PNG National Party PNG Country Party People's Labour Party	brak danych	25 15 10 8 6 6 3 3 3 1 1	brak danych

Data	Państwo	Wynik			Frekwencja w %
		Zwycięzca	poparcie w %	mandaty	
16.07.2017 (I tura)	Republika Konga <i>Parlement de la République démocratique du Congo</i> ⁷ (Assemblée Nationale) (Zgromadzenie Narodowe) 500 mandatów ⁸ <i>Sénat</i> ⁹ (Senate) (Senat) 108 mandatów (+ 5)	Congolese Party of Labour Pan-African Union for Social Democracy Dynamic for the Republic and Recovery Action Movement for Renewal Rally for Democracy and Social Progress Union for a People's Movement Club 2002 PUR Party for Agreement and Political Action Patriotic Front Citizen Rally Union of Democratic Forces Independents Vacant	brak danych	90 (w I i II turze) 8 (w I i II turze) 3 (w I i II turze) 3 (w I turze) 2 (w I turze) 2 (w I turze) 1 (w I turze) 1 (w I turze) 1 (w I turze) 1 (w I turze) 1 (w I turze)	brak danych
18.07.2017	Bermudy <i>House of Assembly</i> (Zgromadzenie Izby) 36 mandatów	Progressive Labour Party One Bermuda Alliance	58,89 40,61	24 12	72,98
22.07.2017	Demokratyczna Republika Timoru Wschodniego <i>Parlamento Nacional</i> (Timorese National Parliament) (Parlament Narodowy) 65 mandatów	Revolutionary Front for an Independent East Timor National Congress for Timorese Reconstruction People's Liberation Party Timorese Democratic Party Kmanek Haburas Unidade Nasional Timor Oan	29,70 29,50 10,60 9,80 6,40	23 22 8 7 5	75

Data	Państwo	Wynik			Frekwencja w %
		Zwycięzca	poparcie w %	mandaty	
08.08.2017	Republika Kenii <i>Senate</i> (Senate) (Senate) 67 mandatów	<i>Senate</i> (Senat) Jubilee Party Orange Democratic Movement Wiper Democratic Movement – Kenya Amani National Congress Kenya African National Union FORD–Kenya Chama Cha Uzalendo Party for Development and Reform Independents (Niezależni)	 brak danych brak danych	34 20 3 3 1 1 1 1	 brak danych
23.08.2017	Republika Angoli <i>Assembleia Nacional</i> (National Assembly) (Zgromadzenie Narodowe) 220 mandatów	Popular Movement for the Liberation of Angola – Workers' Party National Union for the Total Independence of Angola Convergence Broad Salvation of Angola Social Renewal Party Angolan National Liberation Front	61,08 26,68 9,45 1,85 0,93	150 51 16 2 1	73
11.09.2017	Królestwo Norwegii <i>Storting</i> (Parliament) (Parliament) 169 mandatów	Labour Party Conservative Party Progress Party Centre Party Socialist Left Party Liberal Party Christian Democratic Party Green Party Red Party	27,40 25,00 15,20 10,30 6,00 4,40 4,20 3,20 2,40	49 45 27 19 11 8 8 1 1	78

17.09.2017	Nowa Zelandia <i>House of Representatives</i> (Izba Reprezentantów) 120 mandatów	New Zealand National New Zealand Labour Party New Zealand First Party Green Party ACT New Zealand	46,03 35,79 7,51 5,85 0,51	58 45 9 7 1	61
24.09.2017	Republika Federalna Niemiec <i>Bundestag</i> (German Federal Diet) (Parliament) (Parliament) 709 mandatów ¹⁰	Christian Democratic Union / Christian Social Union (CDU/CSU) Social Democratic Party Alternative for Germany Free Democratic Party The Left Alliance ,90 / The Greens Democratic Union of Germany / Christian Social Union of Bavaria	26,80 20,50 12,60 10,70 9,20 8,90 6,20	200 153 94 80 69 67 46	76,2

REFERENDA OGÓLNOKRAJOWE					
Data	Państwo	Przedmiot rozstrzygnięcia	Wynik (w %)		Frekwencja w %
			za	przeciw	
09.04.2017	Republika Południowej Osetii	Czy jesteś za zmianą Konstytucji związaną z przystąpieniem Republiki Osetii Południowej do składu Federacji Rosyjskiej?	79,53	20,47	79,78
16.04.2017	Republika Turcji	Czy jesteś za zmianą Konstytucji ¹¹ ?	51,4	48,59	85,43
21.05.2017	Konfederacja Szwajcarska	Czy jesteś za wprowadzeniem nowej polityki energetycznej ¹² ?	58,2	41,8	42,9
11.06.2017	Wolne Stowarzyszone Państwo Portoryko	Czy jesteś za przyznaniem Państwu pełni praw stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki?	97,18	2,82	23
24.09.2017	Konfederacja Szwajcarska	Czy jesteś za wprowadzeniem nowych regulacji prawnych dotyczących systemu ubezpieczeń zdrowotnych?	53,4	46,6	35,5

ŹRÓDŁA

en.wikipedia.org/wiki/Electoral_calendar
 www.electionworld.org
 www.electionguide.org
 www.e-polityka.pl
 www.bbc.co.uk
 www.cnn.com
 www.ark.ac.uk/elections

www.electoralgeography
 www.africanelection.tripod.com
 www.rulers.org
 www.idea.int/vt
 www.ipu.org.pl
 www.psephos.adam-carr.net

¹ Były to przedterminowe wybory. Decyzję w sprawie skrócenia 56. kadencji parlamentu podjęła Izba Gmin 19 kwietnia 2017. Za wnioskiem w tej sprawie złożonym przez premier Theresę May opowiedziało się 522 parlamentarzystów (zarówno rządzących torysów, jak i deputowanych opozycyjnych z Partii Pracy, Liberalnych Demokratów i Zielonych), przeciw zagłosowało 13. W następstwie tej decyzji została wydana Proklamacja Królewska zatwierdzająca datę wyborów.

² Nowy Parlament zebrał się po raz pierwszy 13 czerwca.

³ Izba niższa dwuizbowego parlamentu brytyjskiego. Odgrywa rolę nadrzędną wobec izby wyższej – Izby Lordów. W skład Izby Gmin wchodzi 650 deputowanych, wybieranych przez całość obywateli Zjednoczonego Królestwa w powszechnych, czteroprzymiotnikowych wyborach, w jednomandatowych okręgach wyborczych.

⁴ W wyniku wyborów żadna z partii nie uzyskała samodzielnej większości 326 miejsc. Rezultatem wyborów jest zawieszony parlament. Pojęcie to oznacza parlament, w którym żadna z partii nie posiada samodzielnej większości.

⁵ Frekwencja wyborcza w samej Anglii wyniosła 69,1%.

⁶ W I turze wybrano 4 mandaty z partii La République En Marche (2), Union of Democrats (1), Independents, Miscellaneous left (1).

⁷ W II turze w tych wyborach obsadzono tylko 151 mandatów.

⁸ Izba niższa parlamentu Demokratycznej Republiki Konga (DRK). Składa się z 500 członków powoływanych na pięcioletnią kadencję. 60 deputowanych wybieranych jest w jednomandatowych okręgach wyborczych z zastosowaniem ordynacji większościowej. Pozostałych 440 pochodzi z okręgów wielomandatowych, gdzie stosuje się ordynację proporcjonalną.

⁹ Izba wyższa parlamentu Demokratycznej Republiki Konga (DRK). Składa się ze 108 członków wybieranych na pięcioletnią kadencję przez parlamenty poszczególnych prowincji DRK. Dodatkowo dożywotnie miejsce w Senacie z urzędu otrzymują wszyscy byli prezydenci DRK. Senatoremie muszą mieć w chwili wyboru ukończone co najmniej 30 lat i posiadać obywatelstwo DRK.

¹⁰ Kancelarz Angela Merkel ubiegała się o czwartą kadencję, jej głównym przeciwnikiem był kandydat SPD Martin Schulz. Na czele mniejszych ugrupowań stali Christian Lindner (FDP), Cem Özdemir i Katrin Göring-Eckardt (Zieloni), Sahra Wagenknecht i Dietmar Bartsch (Die Linke) oraz Alice Weidel i Alexander Gauland (AfD). Na potrzeby wyborów Republika Federalna Niemiec została podzielona na 299 okręgów wyborczych. Każdemu z obywateli przysługiwały dwa głosy: jeden na kandydata w jednym z 299 jednomandatowych okręgów wyborczych w głosowaniu większościowym oraz drugi, na listę krajową (landową) danej partii. Jeżeli partia zdobyła więcej mandatów dzięki głosom w jednomandatowych okręgach, niż dzięki głosom na listy krajowe, liczba tych mandatów ulega wyrównaniu. W Bundestagu w kadencji 2017–2021 powstałych w ten sposób mandatów nadwyzkowych było 110 (liczba deputowanych do Bundestagu wzrosła z 631 do 709).

¹¹ Referendum odbyło się w sprawie zmian w ustroju Republiki Turcji, polegających na zastąpieniu parlamentarnego modelu sprawowania władzy systemem prezydenckim. Pod głosowanie obywateli poddany został pakiet 18 poprawek do konstytucji przedstawionych przez prezydenta Recepta Tayyipa Erdoğan i zatwierdzonych przez parlament głosami rządzącej Partii Sprawiedliwości i Rozwoju oraz Partii Narodowego Działania. Zakładają one, że prezydent byłby jednocześnie szefem państwa i rządu, posiadałby prawo wydawania dekretów z mocą ustawy i prawo arbitralnego rozwiązywania parlamentu. Liczba deputowanych do Wielkiego Zgromadzenia Narodowego Turcji zostanie zwiększona z obecnych 550 do 600. Ustroj państwa opierałby się na prezydenckim systemie władzy. Wzrosnąć miałyby także wpływ prezydenta na obsadę stanowisk sędziowskich.

Partia Ludowo-Republikańska, największe ugrupowanie opozycyjne w Turcji, zażądało od Najwyższej Komisji Wyborczej unieważnienia referendum. Wskazała na nadużycia w trakcie trwania referendum, m.in. na wydawanie nieostemplowanych kart do głosowania i uniemożliwienie osobom uprawnionym do głosowania wzięcia udziału w plebiscycie. Karty do głosowania nie zawierały pytania referendalnego, a jedynie wyrazy „Tak” i „Nie”. Obserwatorzy referendum z ramienia Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie stwierdzili, że „nielegalne referendum w Turcji w sprawie zmiany systemu rządów z parlamentarnego na prezydencki nie spełniało międzynarodowych standardów”. Szef misji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy oświadczył: „Referendum odbyło się na nierównych zasadach, dwa obozy kampanii nie korzystały z takich samych możliwości. [...] Późne zmiany w procedurze liczenia (głosów) usunęły ważne zabezpieczenie przed oszustwami”.

¹² W jej postulatach znajdowała się między innymi rezygnacja z eksploatacji energii jądrowej i większa rola odnawialnych źródeł energii.